

Referaat. Verstikking door gebruik positioneringsmiddelen bij zuigelingen

In 2005 werd door de American Academy of Pediatrics voor het eerst expliciet gewaarschuwd tegen zijligging bij zuigelingen met het oog op de preventie van wiegendood. Dit referaat betreft een artikel dat verscheen in *Morbidity and Mortality Weekly Report* over het gebruik van positioneringsmiddelen voor zuigelingen, met als oorspronkelijke titel *Suffocation Deaths Associated with Use of Infant Sleep Positioners United States, 1997-2011*.

Inleiding

Verstikking is de meest voorkomende oorzaak van accidenteel overlijden van zuigelingen in de Verenigde Staten (VS), met bijna 1000 gevallen per jaar. In 2005 werd door de American Academy of Pediatrics voor het eerst expliciet gewaarschuwd tegen zijligging bij zuigelingen met het oog op de preventie van wiegendood. Rugligging wordt, net als in Nederland, aanbevolen en het gebruik van fixatiemiddelen ontraden. In 2010 waarschuwde de Food and Drug Association (FDA) gezamenlijk met de Consumer Product Safety Commission (CPSC) voor het eerst voor het gebruik van positioneringsmiddelen voor zuigelingen (figuur 1), naar aanleiding van een aantal fatale ongelukken.

Alle producenten van deze middelen werden door de FDA aangeschreven om de beoogde gunstige effecten van hun producten te onderbouwen en aan te tonen dat deze zwaarder wegen dan eventuele risico's van verstikking.

Onderzoekers van het Amerikaanse Center for Disease Control and Prevention (CDC) hebben onderzocht wat de rol was van het gebruik van positioneringsmiddelen bij een serie sterfgevallen door verstikking. Positioneringsmiddelen worden in de VS aangeraden bij gastro-oesofa-

Figuur 1 Simulatie met een pop en een positioneringsmiddel met twee stabilisatiewiggen, die toont hoe het gezichtje van een baby klem kan komen te zitten tegen de wig, wat tot verstikking kan leiden. Bron: MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 2012 Nov 23;61(46):934.

geale reflux en plagiocefalie. Daarnaast is beschreven dat ouders deze middelen aanschaffen om wiegendood te voorkomen, mede gestimuleerd door de advertenties van positioneringsmiddelen.

Methode

Er werden 13 casussen beschreven die gerapporteerd waren aan de CPSC tussen 1987 en 2011. Casussen werden gedefinieerd als een sterfgeval opgetreden bij aanwezigheid van een positioneringsmiddel in de slaapomgeving.

Resultaten

De gezonde zuigelingen waren allen tussen 21 dagen en 4 maanden oud bij overlijden. Vier zuigelingen hadden recent klachten gehad van de luchtwegen. Vier zuigelingen waren prematuur geboren. Negen zuigelingen werden op hun zij te slaap gelegd, 1 op de buik en van 2 was de slaaphouding onbekend. Elf kinderen werden dood aangetroffen op de buik. Het positioneringsmiddel was in 12 gevallen een stabilisatierol of stabilisatiewig. Bij 3 baby's was het gezicht tegen een rol/wig aangedrukt, bij 2 baby's was het hoofdje ingeklemd tussen de rol/wig en de zijkant van het bed. Opvallend is dat het jonge zuigelingen betreft, aangezien men ervan uitgaat dat deze nog niet over de motorische vaardigheden zouden beschikken om zich te ontworstelen aan het positioneringsmiddel, om daarna in een benarde situatie terecht te komen.

Discussie

De onderzoekers spreken hun zorgen uit over de risico's van het gebruik van positioneringsmiddelen voor zuigelingen. Gezien de aard van het onderzoek (retrospectief en beschrijvend van klachten/meldingen) is de grootte van het risico niet te schatten. Er zijn echter geen bewijzen dat het gebruik van deze middelen nuttig is.

Consequentie voor de praktijk

De waarschuwing lijkt ook in Nederland van belang. Fixatiemiddelen worden ontraden door de jeugdgezond-

heidszorg en VeiligheidNL. Uit de tiende Landelijke Peiling Veilig Slapen bleek 12% van de ouders weleens een positioneringsmiddel te gebruiken, 6% van het type stabilisatierol of -wig (persoonlijke mededeling B. van Sleuwen). Ouders van pasgeborenen moeten het advies krijgen dat zuigelingen tijdens het slapen op hun rug moeten liggen, zonder het gebruik van positioneringsmiddelen, in een veilige slaapomgeving. Dit verlaagt de kans op zowel wiegendood als accidentele verstikking.

Bij het constateren van een plagiocefalie op het consultatiebureau is het wellicht raadzaam proactief tegen het gebruik van positioneringsmiddelen te waarschuwen.

Literatuur

- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Suffocation deaths associated with use of infant sleep positioners - United States, 1997-2011. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep.* 2012 Nov 23;61(46):933-7.

N. Devogelaer, C. Guérin en K. Hoppenbrouwers

Veilig slapen en wiegendood in Vlaanderen

Naar analogie van de Nederlandse Jeugdgezondheidszorg startte Kind en Gezin in 1995, via de consultatiebureaus en opvangvoorzieningen, met de actie 'Veilig Slapen' voor ouders van een pasgeboren baby of zuigeling. De adviezen leidden tot een drastische daling van het aantal gevallen van wiegendood. De dalende trend heeft zich echter niet voortgezet. Dit artikel bespreekt de uitkomst van enquêtes naar de slaaphouding van baby's in Vlaanderen en blikt vooruit op de toekomst.

In 1995 startte Kind en Gezin met de actie 'Veilig Slapen' voor ouders van een pasgeboren baby of zuigeling om het risico op wiegendood te verminderen. De volgende aanbevelingen werden gegeven: 1) kies een veilig kinderbed en veilig bedmateriaal, 2) leg een baby altijd op zijn rug te slapen, 3) rook niet in de omgeving van een baby, 4) blijf in de buurt en houd toezicht, 5) let erop dat het kind het niet te warm krijgt, 6) geef geen geneesmiddelen zonder advies van een arts of een apotheker, en 7) zorg voor rust en regelmaat.¹

Deze combinatie van adviezen heeft in Vlaanderen tot een drastische daling van het jaarlijks aantal gerapporteerde gevallen van wiegendood geleid, van 104 in 1994 tot 16 in 2010. Na een aanvankelijk scherpe afname in de eerste 2 jaar (tussen 1994 en 1996 werd een afname van meer dan 50% vastgesteld), bleef na 2005 de jaarlijkse incidentie op een niveau dat aanzienlijk hoger ligt dan in Nederland (*tabel 1*).²

Of dit opvallende verschil in incidentie toe te schrijven is aan het minder goed opvolgen van de aanbevelingen in Vlaanderen, is bij gebrek aan betrouwbare gegevens over de toepassing ervan tot op heden niet onderzocht. Tot voor kort was de Belgische gezondheidsenquête de enige bron van informatie over de slaaphouding van

kinderen tijdens het eerste levensjaar. In de enquête uit 2008 meldde 44% van de Vlaamse ouders met een kind jonger dan 5 jaar dat zij hun kind in het eerste levensjaar altijd op de rug te slapen legden (in een enquête uit 1997 was dit slechts 31%). De Belgische steekproef onder huishoudens met een kind jonger dan 5 jaar was in deze enquête echter te klein ($n = 547$) om eventuele verschillen in leeftijd, geslacht en sociaaleconomische achtergrond met voldoende statistische kracht (*power*) te detecteren. Desondanks bleek uit logistische regressie-analyse dat een kind opvallend minder vaak op de rug te slapen werd gelegd in eenoudergezinnen (22%) dan in tweeoudergezinnen (45%). Opgemerkt moet worden dat het hier een retrospectieve gegevensverzameling betreft over 4 à 5 jaar, met mogelijke *recall bias*, waarmee de uitkomst gedeeltelijk een beeld kan schetsen van reeds verlaten gewoonten.³

Recenter werden, in het kader van het cohortonderzoek JOnG!, ouders van 261 kinderen (geboren tussen 1 mei 2008 en 30 april 2009) bevraagd over de slaaphouding van hun kind op de leeftijd van 8 maanden. De concrete vraag luidde: 'Hoeveel tijd per etmaal brengt uw kind door in verschillende mogelijke houdingen terwijl het slaapt?' Opgemerkt moet worden dat op deze leeftijd de meeste kinderen in staat zijn zich in een andere houding

N. Devogelaer en C. Guérin, jeugdarts, K. Hoppenbrouwers, hoofddocent Jeugdgezondheidszorg en M. Roelants, statisticus. Alle auteurs zijn werkzaam bij Dienst Jeugdgezondheidszorg, KU Leuven, Leuven. *Correspondentie:* karel.hoppenbrouwers@med.kuleuven.be.